

**QORTI CIVILI
PRIM'AWLA
ONOR IMHALLEF ANNA FELICE**

Illum 10 ta' Jannar, 2019

Rikors Guramentat Nru: 935/2014 AF

**Il-Ministru għall-Finanzi, il-Ministru għall-Gustizzja,
Kultura u Gvern Lokali u l-Accountant General**

vs

**Edgar Grima u Emanuela sive Lilian Grima għal kull
interess li jista' jkollha**

Il-Qorti:

Rat ir-rikors ġuramentat tal-atturi l-Ministru għall-Finanzi, il-Ministru għall-Gustizzja, Kultura u Gvern Lokali u l-Accountant General li permezz tiegħu wara li ġie premiss illi:

Fis-sebġha (7) ta' Ġunju 2002, il-fond bl-isem ta' 'Sabrina', 90, Triq San Xmun, Fgura, proprjetà ta' Sabrina u Christopher konjuġi Buckland kien sofra ħsarat strutturali estensivi kawża ta' incident ta' splużjoni fil-garaxx sottostanti l-imsemmi fond.

L-imsemmija splużjoni saret minħabba negligenza, imperizja u non-osservanza tar-regolamenti da parti tal-konvenut Edgar Grima li kien l-inkwilin tal-garaxx dak iż-żmien tal-inċident.

Permezz ta' sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-ħdax (11) ta' Diċembru 2006 fl-ismijiet "Sabrina u Christopher konjuġi Buckland vs. Edgar Grima" (Ċit Nru 712/2002), il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili kienet illikwidat `d-danni għas-somma ta' tmint elef u sbatax-il Lira Maltin (Lm8,017) u tikkundanna l-konvenut iħallas din is-somma lill-atturi. L-ispejjeż kollha jithallsu mill-konvenut' (kopja legali hawn annessa u mmarkata bħala dok AG1). Il-konvenut Egdar Grima ma appellax id-deċiżjoni tal-Prim'Awla u għalhekk saret *res judicata* in konfront tiegħu.

Il-konvenut naqas li jonora dik id-deċiżjoni u għalhekk il-konjuġi Buckland baqgħu ma rkupraw l-ebda ammont.

Permezz ta' skrittura privata (hawn anness u mmarkat bħala Dok. AG2) datata għaxra (10) ta' Lulju 2014, il-Gvern ta' Malta rappreżentat mill-Ministeru tal-Finanzi u Ministeru għall-Ġustizzja, Kultura u Gvern Lokali wasal għal ftehim mal-konjuġi Buckland li jithallas l-ammont ta' ħamsa u tletin elf, tlett mija u sitta u erbgħin euro u tnejn u tletin ċenteżmi (€35,346.32).

L-ammont ta' €35,346.32 jkopri Lm8,017 (ekwivalenti għal tmintax-il elf sitt mija u erbgħa u sebgħin ewro u disgħa u ħamsin ewro ċenteżmi (€18,674.59)) flimkien mal-ispejjeż tal-kawża surreferita li tammonta għal elf erba' mija u sitta u sittin Lira Maltin u sitta u tmenin ċenteżmu (Lm1,466.86) (ekwivalenti għal tlett elef erba' mija u sittax-il ewro u sebgħa u tmenin ċenteżmu (€3,416.87)) inkluż l-interessi bir-rata ta' tmienja fil-mija (8%) fuq perjodu ta' disgħin (90) xahar.

Permezz tal-iskrittura sureferita, il-konjuġi Buckland ċedew lill-atturi d-drittijiet tagħhom kontra l-konvenut debitur Edgar Grima u ġew surrogati fl-intier bid-drittijiet tal-konjuġi Buckland.

L-atturi, ad esklużjoni tal-Account General, infurmaw lill-konvenut debitur permezz ta' ittra ufficċjali datata 9 ta'

Settembru 2014, illi l-kreditu u l-jeddijiet kollha tal-konjuġi Buckland ġew ċeduti lilhom (hawn annessa u mmarkata bħala Dok. AG3).

Il-konvenut ġie notifikat b'din l-ittra uffiċċjali fit-13 ta' Settembru 2014, liema riferata qed tiġi hawn annessa u mmarkata bħala Dok. AG4).

Fl-istess ittra uffiċċjali l-konvenuti ġew interpellati sabiex jersqu għal hlas tal-ammont minnhom dovut iżda huma baqgħu inadempjenti.

Jeżistu l-elementi kollha rikjesti mil-liġi a tenur tal-Artikoli 167 et seq tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta stante li dan id-debitu huwa ċert, likwidu u dovut u fil-fehma tal-atturi l-konvenut m'għandux eċċezzjonijiet x'jagħti għat-talbiet atturi.

Intalbet din il-Qorti sabiex:

1. Tgħaddi biex taqta' u tiddeċiedi bid-dispensa tas-smiġh tal-kawża ai termini tal-Artikolu 167 - 171 tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta.
2. Tiddikjara li l-konvenuti huma debituri tal-atturi fis-somma ta' hames u tletin elf, tlett mija u sitta u erbgħin euro u tnejn u tletin ċenteżmi (€35,346.32).
3. Tikkundanna lill-konvenuti ijallsu lill-atturi l-ammont ta' hames u tletin elf, tlett mija u sitta u erbgħin euro u tnejn u tletin ċenteżmi (€35,346.32) dovut kif ingħad hawn fuq.

Bl-ispejjeż inkluż tal-ittra uffiċċjali datata 9 ta' Settembru 2014. B'riserva ta' kull azzjoni oħra kontra l-konvenut.

Rat id-dokumenti annessi.

Rat illi l-kawża ġiet appuntata għall-udjenza tad-19 ta' Jannar 2015 u peress illi l-Qorti qieset li konvenuti setgħu kellhom eċċezzjonijiet xi jressqu, ingħataw għoxrin jum żmien sabiex jipprezentaw ir-risposta tagħhom għar-rikors ġuramentat tal-atturi.

Rat ir-risposta ġuramentata tal-konvenuti Edgar u Emanuela sive Lilian Grima li permezz tagħha eċċepew illi:

L-azzjoni hija inproponibbli stante li l-mertu huwa già deciz u *res judicata* in kwantu l-proceduri fuq l-istess incident fl-ismijiet "Sabrina Buckland et vs Edgar Grima" Cit. Nru. 712/2002 JA deciza fil-11 ta' Dicembru 2006. Jinghad ukoll li l-eccipjenti ma jistghux jispicaw b'zewg decizjonijiet kontra tagħhom fuq l-istess mertu.

Minghajr pregudizzju, r-rikorrenti għandhom jipprovaw l-interess guridiku tagħhom, in kwantu illi se *mai* d-danni kienu rezi lil konjugi Buckland u mhux lir-rikorrenti.

Bla pregudizzju, l-azzjoni hija llum preskritta, bi preskrizzjoni ta' sentejn ossia dik applikabbli fil-kazijiet tad-danni sofferti minn tort.

L-ammont reklamat bla pregudizzju huwa esagerat.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjez.

Rat is-sentenza preliminari tal-21 ta' Frar 2017 li permezz tagħha l-Qorti ċaħdet l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni sollevata mill-konvenuti.

Semgħet ix-xhieda prodotti.

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-atturi.

Rat l-atti kollha tal-kawża.

Ikkunsidrat illi permezz ta' din l-azzjoni, l-atturi qegħdin jitolbu lill-Qorti tiddikjara li l-konvenuti huma debituri tagħhom fis-somma ta' €35,346.32 u għaldaqstant, tikkundanna lill-konvenuti jħallsuhom din is-somma.

Mill-atti tal-kawża jirrizulta li fis-7 ta' Ġunju 2002 seħħet splużjoni fil-garaxx sottostanti l-fond 'Sabrina' 90, Triq San

Xmun, Fgura. Kawża ta' din l-isplużjoni, l-imsemmi fond, proprjetà u residenza tal-konjuġi Christopher u Sabrina Buckland, sofra ħsarat strutturali estensivi. Din l-isplużjoni seħħet tort tan-negliġenza, imperizja u non-osservanza tar-regolamenti da parti tal-konvenut Edgar Grima.

Permezz ta' deċiżjoni datata 11 ta' Diċembru 2006 fl-ismijiet Sabrina u Christopher konjuġi Buckland vs Edgar Grima, din il-Qorti diversament presjeduta, wara li sabet lill-konvenut responsabbli għad-danni li sofrew l-atturi konjuġi Buckland minħabba l-incident, ikkundannatu jħallashom is-somma ta' Lm8,701, illum €20,267.88 in linea ta' danni. Il-konvenut ġie kundannat iħallas ukoll l-ispejjeż tal-kawża.

Il-konvenut naqas milli jonora d-deċiżjoni tal-Qorti msemmija u l-konjuġi Buckland ma rnexxilhomx jirkupraw l-ammont dovut lilhom, nonostante l-mandati eżekuttivi li ntavolaw kontrih. Għaldaqstant, permezz ta' skrittura datata 10 ta' Lulju 2014, il-Gvern ta' Malta ħallas lill-konjuġi Buckland mill-*Victim Compensation Fund* is-somma ta' €35,346.32. Da parti tagħhom, il-konjuġi Buckland ċedew favur il-Gvern id-drittijiet tagħhom kontra l-konvenut debitur Edgar Grima. Għaldaqstant, l-atturi ġew surrogati fl-intier bid-drittijiet tal-konjuġi Buckland.

In linea preliminari, il-konvenuti jeċċepixxu wkoll illi l-mertu tal-kawża huwa milqut bil-ġudikat in vista tas-sentenza surreferita fl-ismijiet Sabrina u Christopher konjuġi Buckland vs Edgar Grima tal-11 ta' Diċembru 2006.

Huwa stabbilit fil-ġurisprudenza tal-Qrati tagħna li sabiex tirnexxi l-eċċezzjoni tal-ġudikat iridu jikkonkorru tlett elementi li huma: *eadem personae* (l-istess partijiet), *eadem res* (l-istess oġġett) u *eadem causa petendi* (l-istess mertu).

Dwar l-ewwel element, ingħad hekk minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-kawża fl-ismijiet Charles Cortis vs Francis X Aquilina et tal-25 ta' Settembru 2003:

"L-element tal-identita` tal-persuni, huwa wkoll fundamentali u ta` siwi daqs iz-zewg elementi l-ohrajn. In-

nuqqas tieghu huwa bizzejjed biex jeskludi l-gudikat ghaliex min ma kienx prezenti fil-gudizzju, u lanqas kien fih rappresentat legittimament, ma jistax jitqies marbut b`sentenza moghtija u li ghaddiet in gudikat, ukoll jekk l-ezitu ta` dik is-sentenza ikun jiffavorih."

Fil-każ ta' Rabat Construction Limited vs Cutajar Construction Company Limited tad-9 ta' Jannar 2002, din il-Qorti diversament presjeduta, dwar it-tieni element u cioè *eadem res*, irriteniet:

"Illi a rigward ta' l-"eadem res", din tinkorpora li l-oggett mitlub fit-talba l-gdida hu identiku ghal talba precedenti li giet determinata minn sentenza li ghaddiet in gudikat.

....

Illi l-bazi ghal dan ir-rekwizit hija cara: sentenza li tikkostitwixxi gudikat ma tistax timpedixxi talba gdida milli tigi proposta quddiem il-Qorti, jekk din hi ntiza sabiex tottjeni xi haga differenti ghal dak li kien ipprova jitlob b'talba precedenti li giet determinata minn sentenza precedentement. Minn dan isegwi li anki jekk l-oggett ta' talba gdida hu simili ghal ta' decizjoni precedenti, din is-similarita` mhix ostaklu ghall-talba gdida ghaliex l-effetti ta' sentenza li tkun ghaddiet in gudikat huma limitati ghal dak li kienu ssottomettew il-partijiet u ghal dak li jkunu ddecidew il-Qrati.

Illi mill-interpretazzjoni li jaghtu d-diversi awturi ta' kif ghandha tigi determinata l-identita` ta' l-oggett jidher illi l-ahjar mod hu li tezamina jekk il-kwistjoni mqajjma fit-talbiet attrici gietx jew le deciza minn sentenza li tkun ghaddiet in gudikat. Illi ghalhekk, wiehed irid jara jekk il-punt imqajjem fl-istess talbiet gewx determinati mis-sentenza l-ohra jew jekk baqax irrisolt. Illi jekk il-kwistjoni tkun giet diskussa u deciza, allura jkun hemm l-identita` ta' l-oggett."

Finalment, fil-kawża deciza minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-ismijiet Galleria Management Limited vs Angele

Calleja et tal-31 ta' Ottubru 2017, dwar l-aħħar element tal-*eadem causa petendi*, gie ritenut illi:

"L-element eadem causa petendi jirrikjedi li "the cause of the claim" fit-talba l-gdida tkun l-istess bhat-talba precedenti u li giet deciza minn sentenza li ghaddiet in gudikat. Il-causa petendi hi "the title on which the demand is based".

Sabiex jirrizulta l-element, irid jigi ppruvat li l-kawzali tat-talba l-gdida tkun fondata fuq l-istess fatt guridiku li kien jiffirma l-bazi tat-talba precedenti u li giet determinata b`sentenza li ghaddiet in gudikat. Il-gudikat ma jigix nieqes minhabba id-diversita` ta` motivi tal-causa petendi."

Fil-kawża tal-lum, minkejja li l-atturi ma kienux parti fil-kawża ta' qabel, ladarba huma ġew surrogati fid-drittijiet tal-konjuġi Buckland, din il-Qorti tqis illi l-element tal-identità tal-partijiet huwa sodisfatt.

Dwar l-oġġett tal-kawża, dan mhuwiex meqjus l-istess fiż-żewġ kawżi. Il-kawża li ntavolaw il-konjuġi Buckland kontra l-konvenut kienet kawża għad-danni. Fil-kawża tal-lum, l-atturi qegħdin jitolbu lill-Qorti tiddikjara li l-konvenut huwa debitur tagħhom konsegwenza tal-ftehim li sar bejn il-Gvern u l-konjuġi Buckland li permezz tiegħu l-Gvern ġie surrogat fid-drittijiet tal-konjuġi Buckland kontra l-konvenut stante l-ħlas li sar mill-Gvern u ċ-ċessjoni ta' dawk l-istess drittijiet mill-konjuġi Buckland favur il-Gvern.

Finalment, u dwar il-mertu, bilkemm hemm għalfejn jingħad li lanqas dan ma huwa komuni għaž-żewġ kawżi għaliex il-kawzali tat-talbiet tal-lum mhumiex fondati fuq l-istess fatt guridiku li kien jiffirma l-bazi tat-talba precedenti. Kif diġà ntqal, il-kawża tal-lum mhijiex kawża għad-danni. Dik il-kawża saret u illum hija gudikat. Il-bazi ta' din il-kawża huwa l-ftehim li permezz tiegħu l-atturi ġew surrogati fid-drittijiet tal-konjuġi Buckland li da parti tagħhom ċedew favur l-atturi d-drittijiet tagħhom bħala kredituri tal-konvenut.

Għaldaqstant, l-eċċezzjoni tal-ġudikat ser tiġi miċhuda.

Il-konvenuti imbagħad jeċċepixxu li l-atturi għandhom jippruvaw l-interess ġuridiku tagħhom li jipproponu din il-kawża stante li semmai d-danni kienu kkaġunati lill-konjuġi Buckland u mhux lilhom.

Fis-sentenza fl-ismijiet Agatha sive Agathina Formosa Gauci vs Avukat Dottor Francis Lanfranco et, deċiża fit-28 ta' Novembru 2003, il-Qorti tal-Appell elenkat il-prinċipji li jirriżultaw mill-ġurisprudenza ċitata mill-Ewwel Qorti li fil-fehma tagħha, għandhom iservu ta' gwida li fuqhom għandha timxi Qorti biex tirriżolvi eċċezzjoni ta' din ix-xorta. Dawn il-prinċipji huma s-segwenti:

“(i) L-interess (ġuridiku) meħtieġ irid ikun wieħed dirett, leġittimu, kif ukoll attwali;

(ii) L-istat attwali ta' ksur ta' jedd jikkonsisti f'kundizzjoni pożittiva jew negattiva li xxejjen jew tinnewtralizza dritt li jkun jappartjeni lid-detentur jew lil dak li lilu jkun mistħoqq;

(iii) L-interess ġuridiku fl-attur huwa dak li l-imħarrek jirrifjuta li jagħraf il-jedd ta' l-istess attur u dan billi kull persuna għandha d-dritt titlob li, fil-konfront tagħha, isir ħaqq jew tiġi msewwija ingustizzja li tkun ġiet magħmulha kontriha;

(iv) L-interess ġuridiku irid ikun iwassal għal riżultat ta' utilita` u vantaġġ għal min irid jeżercita l-jedd. Jekk l-azzjoni ma tistax twassal għal tali riżultat għal min jibdiha, dik l-azzjoni ma tistax treġi;

(v) L-interess ġuridiku jrid jibqa' jissussisti matul il-ħajja kollha ta' l-azzjoni, u mhux biss fil-bidu tagħha. Jekk l-interess jintemm, il-konsegwenza immedjata tkun li l-imħarrek jinħeles milli jibqa' fil-kawża;

(vi) L-interess ta' l-attur għandu jkun jidher mill-att taċ-ċitazzjoni nnifisha. Għalkemm il-mottiv ta' l-interess mhux

meħtieġ li jkun imsemmi fiċ-ċitazzjoni, dan għandu jirriżulta mill-provi jekk kemm-il darba jiġi kkuntrastat;

(vii) fil-prattika ġudizzjarja, wieħed jista' jippromuovi kawża biex jikseb dikjarazzjoni preordinata għal azzjoni definittiva u aħħarija, minkejja li din ma tkunx giet inkluża fl-azzjoni ta' aċċertament. Madankollu, f'każ bħal dan, il-Qorti trid tkun soddisfatta li jkun hemm l-interess meħtieġ, anki preordinat għall-kawża l-oħra, u li d-dikjarazzjoni hekk miksuba tkun tiffirma l-baži tal-kawża l-oħra li tista' ssir aktar 'l quddiem;

(viii) l-interess mhux bilfors ikun wieħed li jiġi kkwantifikat f'somma determinata ta' flus jew ġid, imma jista' jkun imsejjes biex iħares jew jagħti għarfien għal jedd morali jew soġġettiv, imbasta l-jedd invokat ma jkunx wieħed ipotetiku.

(ix) jekk azzjoni, għalkemm tkun imsejsa fuq jedd ta' l-attur, tkun maħsuba biss biex tirreka ħsara lill-imħarrek bla ebda vantaġġ utli lill-attur tali azzjoni titqies bħala waħda illegali – azzjoni magħrufa fid-duttrina bħala waħda acta ad aemulationem – u titqies li fiha jkun jonqos l-interess ġuridiku meħtieġ.”

Applikati dawn il-prinċipji għall-kawża tal-lum, din il-Qorti tqis illi l-interess ġuridiku tal-atturi li jipproponu din il-kawża jissussisti u jirriżulta mill-iskrittura tal-10 ta' Lulju 2014.

A tenur tal-Artikolu 1165 tal-Kodiċi Ċivili,

“Min iħallas id-dejn jidhol fil-jeddijiet tal-kreditur, b'konvenzjoni - (a) meta l-kreditur idaħħal floku l-persuna li mingħandha jieħu l-ħlas fil-jeddijiet tiegħu kollha kontra d-debitur, basta li din is-surroga ssir espressament u flimkien mal-ħlas ...”

Ukoll fir-rigward ta' ċessjoni ta' dritt, il-Qorti tqis li r-rekwiżiti kollha li titlob il-liġi huma sodisfatti. L-Artikolu 1469 tal-Kodiċi Ċivili jiddisponi li *'Iċ-ċessjoni jew bejgħ ta' kreditu, ta' jedd, jew ta' azzjoni hija perfetta, u l-proprjetà tagħhom tiġi*

akkwistata ipso jure miċ-ċessjonarju, hekk kif isir il-ftehim fuq il-kreditu, fuq il-jedd jew fuq l-azzjoni u fuq il-prezz, u, barra minn meta ċ-ċessjoni tkun ta'jeddijiet trasferibbli bil-kunsinna tat-titolu, hekk kif isir l-att taċ-ċessjoni.' L-artikoli li jmiss imbagħad jiddisponu li ċ-ċessjoni ma tiswiex jekk ma ssirx bil-miktub u li ċ-ċessjoni għandha tiġi mgħarrfa lid-debitur permezz ta' att ġudizzjarju sabiex iċ-ċessjonarju jkun jista', kwantu għal terzi, jeżercita l-jeddijiet lilu ċeduti.

Isegwi għalhekk illi ġie ben stabbilit l-interess ġuridiku tal-atturi li jipproponu din il-kawża. Mhuwiex rilevanti li d-danni kienu kkawżati lil konjuġi Buckland għaliex kif diġà ntqal, din tal-lum mhijiex kawża għad-danni.

Finalment u fil-mertu, il-konvenuti jeċċepixxu biss li l-ammont reklammat huwa esagerat. Dwar din l-eċċezzjoni l-konvenuti ma ressqu l-ebda prova. Mill-atti jirriżulta li s-somma ta' €35,346.32 li qegħdin jitolbu l-atturi f'din il-kawża hija komposta mid-danni likwidati mill-Qorti, l-ispejjeż tal-kawża li jammontaw għal €3,416.87 kif ukoll imgħax bir-rata ta' 8% fuq perjodu ta' disgħin xahar u ċioè mid-data tas-sentenza sad-data tal-ftehim fl-ammont ta' €3,416.87. Din il-Qorti hija għalhekk sodisfatta li ma hemm xejn esagerat fl-ammont pretiż mill-atturi.

Għalhekk u għal dawn ir-ragunijiet, din il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi billi filwaqt li tastjeni milli tipprovdi ulterjorment dwar l-ewwel talba, tiċhad ir-rimanenti eċċezzjonijiet tal-konvenuti u tilqa' t-tieni u tielet talbiet kif dedotti.

L-ispejjeż tal-kawża jiġihallsu mill-konvenuti.

IMHALLEF

DEP/REG